

Haza a magasban

ELŐADÁSOK
A SZENT ISTVÁN TÁRSULATNÁL
XVIII.

VERES ANDRÁS
A Katolikus Egyház
és az állam kapcsolata
Magyarországon

VERES ANDRÁS

A Katolikus Egyház
és az állam kapcsolata
Magyarországon

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest 2005

Sorozatszerkesztő

Farkas Olivér
és
Sarbak Gábor

© Veres András, 2005
© Szent István Társulat, 2005

ISBN 963 361 675 1
ISSN 1588-9491

Szent István Társulat
1053 Budapest, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Dr. Rózsa Huba alelnök
Felelős kiadóvezető: Farkas Olivér igazgató

Amikor elvállaltam ennek az előadásnak a megtartását, valamikor tavaly októberben, még nem is gondoltam, hogy ennyire az érdeklődés és a napi politikai események középpontjába fog kerülni a téma, amelyről most szólnom kell. Szívesen fogadtam el a felkérést, egyrészt mert olyan dolgokról beszélhetek, amelyek mindennapi munkám részét képezik, másrészt pedig azért, mert a felkérés óta eltelt időben nagyon sok újságcikk, rádió- és tv-interjú látott napvilágot az Egyház és az állam kapcsolatának témakörében. De ezeknek a megnyilatkozásoknak a döntő része egyoldalú, sokszor észrevehetően politikailag sugalmazott, s csak nagyon kevés lehetőség adódik arra, hogy az egyházi oldal is elmondhassa véleményét az adott kérdéstről. Sajnos ezeket a cikkeket legtöbbször olyanok írják, akiknek nincs betekintésük és közvetlen ismeretük a konkrét tényekről, amelyek alapján az Egyház és az állam kapcsolatát bemutatni kívánják. Ez utóbbi feltételezést azért teszem, mert azt gondolni sem szeretném, hogy tudatosan megtévesztők akarnak lenni, vagyis a közvélemény szándékos félreinformálásának a szándéka vezetné őket. Bár néhány megnyilvánulás után már én magam is többször

majdnem engedek azon ismerőseim feltételezéseinek, akik a tudatos megtévesztés szándékát látják megvalósulni néhány cikkben és interjúban.

Azt nem kérem a tisztelt hallgatóktól, hogy véleményemet abszolút igazságnak tekintsék, bár törekszem a helyzet és a tények tárgyilagos elemzésére, de azt nagyon szeretném, ha elhinnék, előadásomból hiányozni fog a megtévesztő, a dezinformáló szándék. Különben veszélyeztetném az Egyház és a magam erkölcsi hitelét. Az általam képviselt Egyház szavahihetősége forogna ugyanis kockán, ha nem ragaszkodnék a teljes igazsághoz. Az Egyház erkölcsi hitelére és szavahihetőségére már csak azért is szeretnék támaszkodni, mert az elmúlt hónapok vitái közepette néha megdöbbenéssel kellett tapasztalnom, hogy vitapartnereimet a legkevésbé sem zavarta az őket fenyegető hitelvesztés lehetősége.

Most az általam megismert igazság szerint fogom elmondani a véleményemet az Egyház és az állam kapcsolatáról és az ehhez kapcsolódó, feltételezhetően érdeklődésre számot tartó és fontos kérdésekről. Ezt azért tartottam fontosnak tisztázni mindjárt az előadásom kezdetén, mert az utóbbi időben sokaktól hallottam azt a véleményt, hogy „most már végképp nem tudom, ki mond igazat”. Az ilyen és hasonló megjegyzések főként az egyházi iskolák finanszírozása körül kialakult vita idején hangzottak el. Ha eset-

leg Önök között is akadna olyan, aki szintén ilyen sajnálatos következtetésre jutott volna az elmúlt hónapokban, remélem, előadásom meghallgatása után megszűnnek a kételyei.

Végül még egy megjegyzést legyen szabad előre bocsátanom. Bár az általam elmondandó gondolatok, helyzetelemzések nagy része a többi egyház és az állam viszonyára is érvényes, én mégis, mint katolikus püspök, a címben megadott téma katolikus vonatkozásait ismerem jobban, ezért felelősséggel csak ezekről merek szólni.

1.

A Katolikus Egyház jogi és társadalmi helyzete a mai Magyarországon

A rendelkezésemre álló időkeret betartása végett nem fogok a helyzet részletes elemzésébe, még kevésbé annak jogi vizsgálatába, de a legfontosabb megállapításokat rögzíteni szeretném.

Mindenekelőtt azt, hogy Magyarországon az Alkotmány 60. § (1) bekezdése kimondja: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.”

Továbbá, 15 évvel ezelőtt (kihirdetve 1990. február 12-én) megszületett az úgynevezett 1990. évi IV. törvény „a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról”, amelyet még az Ellenzéki Kerekasztal készített

elő, és amit a Németh Miklós által vezetett kormány fogadott el. Ez alapvetően rendezte a vallásos emberek és az egyházak jogi viszonyait az új társadalmi helyzetben, amely a politikai rendszerváltás után kialakult. Ennek bevezető gondolatait szabad legyen szó szerint idéznem, mert mondanivalóm összessége szempontjából meghatározó fontossággal bírnak: „A magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú, értékhordozó és közösségteremtő tényezői. A hitélet körébe tartozó munkálkodásuk mellett kulturális, nevelési-oktatási, szociális-egészségügyi tevékenységükkel és a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország életében.”

E törvény 15. § (1) bekezdése idézi az Alkotmány 60. § (3) bekezdését, amely deklarálja: „A Magyar Köztársaságban az egyház az államtól elválasztva működik.” Ez utóbbi hangsúlyozása azért is fontos, mert ennek szellemében értelmezhetetlennek tűnnek számomra azok a politikai kijelentések, amelyek az állam és az Egyház szétválasztását sürgetik. Mert ha az Alkotmány imént említett kijelentésének tudatában vannak ezek a politikusok, akkor bizony nem gondolhatunk másra, mint hogy egy antidemokratikus vízió él bennük arra vonatkozóan, hogy a vallásos embereknek esetleg ki kell vonulniuk a társadalomból is. Igaz, az ilyen felfogású politikusok a kommunista diktatúra évtizedeiben is rezervátumba szerették volna zárni a hívő embereket, vagy legalábbis a temp-

lom falai közé. Reméljük, ez az idő végérvényesen elmúlt!

A Katolikus Egyház működése szempontjából nagy jelentőséggel bír a Vatikáni Megállapodás, amelyet a Magyar Állam részéről Horn Gyula, akkori miniszterelnök írt alá a Vatikánban 1997. június 20-án. Ez címében hordozza a megállapodás tartalmát: *Megállapodás, amely létrejött egyfelől a Magyar Köztársaság, másfelől az Apostoli Szentzsék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdésről.*

Itt meg kell jegyeznem, hogy az Egyház és az állam kapcsolata történelmileg és jogilag nagyon különböző módon alakult Európa országaiban. Korábban gyakorlat volt, hogy az egyes országok teljes körű konkordátumot kötöttek a Vatikánnal. Ma ez kevésbé gyakori; inkább megállapodások kötöttek egyes konkrét kérdésekben. Magyarországon a diplomáciai kapcsolatok rendezése után (1990. február 9.) az Egyház nagyon nehéz történelmi múlttal kezdte újra az építkezést. Sem a feltételek, sem a körülmények nem voltak ideálisak. De az imént említett két törvényhozási mozzanat alapvetően kirajzolta a Katolikus Egyház magyarországi működésének lehetőségeit. Az Egyházat érintő összes többi törvény e két törvényt értelmezi, illetve ülteti át a gyakorlatba. Ezekkel most nincs lehetőségem külön is foglalkozni.

Következésképpen megállapítható, hogy Magyarországon az egyházak működése szabad, és törvényileg rendezett keretek között folyik. Talán még az a megállapítás sem történelmietlen és túlzó, hogy Magyarországon a Katolikus Egyház még sohasem volt ennyire szabad, mint ma. Jóllehet rögtön hozzá kell tennem, hogy csupán a törvényi háttérrel nézve igaz ez az állítás, a valóság nem ennyire szép. Miután a kormányok maguk értelmezik az Egyház működésének keretét adó törvényeket, ezért sajnos előfordulhat és elő is fordul, hogy a törvény végrehajtása során próbálnak függőségi viszonyt teremteni a mindenkori kormányzat és az Egyház között. Ez a kísértés eddig még egyik kormányt sem kerülte el, a különbözőség csak abban áll, hogy melyik mennyire erőszakosan vagy kevésbé erőszakosan próbált ennek az akaratának érvényt szerezni. A konfliktusok eddig mindig az ilyen kormánytörekvésekből származtak és származnak ma is. Hogy ez a politikai igény mennyire jelen van a mai kormánypártokban is, az nemcsak az én feltételezésem, hanem néhány héttel ezelőtt egy szocialista, európai uniós magyar képviselőtől olvashattuk is az egyik magyarországi napilapban: *„Az állam és az egyház szétválasztása szellemében a kormány nem szólhat bele az egyházak belső életébe, de elvárhatja, hogy a költségvetési pénzekből finanszírozott egyházak lojálisak legyenek a mindenkori kormányzathoz”* (Hegyí Gyula, Népszava, 2005. január 15.)

Mi ez, ha nem zsarolás, nyílt felszólítás az Egyház függetlenségének feladására? Tehát a törvény szerint az Egyház szabad, de a gyakorlatban állandóan küzdelmet kell folytatnia, hogy szabadságát megvédje.

Sokszor hallhatjuk egyes politikusoktól, hogy a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia nyíltan a politikai jobboldalt támogatja. Ezt a sajtó is unos-untalan ismételgeti, azt az ősi stratégiát követve, hogy minél többször mondom, annál inkább hihető lesz az állítás. E helyen is kijelentem: a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia nem jobb- vagy baloldali. A Püspöki Konferencia a két-ezeréves jézusi Evangélium tanítása szerint igyekszik vezetni a rábízottakat az üdvösség felé. Ha a tények mégis azt mutatják, hogy az Egyház tanításához egyes pártok közelebb vagy távolabb állnak egyes szociális, társadalmi vagy politikai kérdésben, az teljesen a pártok szabad döntésének az eredménye. Valószínűleg annak a következménye, hogy az egyes pártok mennyit fogadnak el, vagy utasítanak el abból a tanításból, amelyet az Egyház képvisel. Az Egyház nem kívánja feladni függetlenségét sem anyagi, sem politikai előnyökért. Kár rá vesztegetni az időt és az energiát. Reméljük, a politikai hatalomnak soha nem is lesz lehetősége arra, hogy diktatórikus módon csorbítsa az Egyház jogait és szabadságát!

Magatartásunk alapja a II. Vatikáni Zsinat egyértelmű tanítása. Bár meg kell mon-

dani, arra is több próbálkozás történt a közelmúltban, hogy politikusok akarjanak kioktatni bennünket a zsinat tanításáról. A zsinati atyák a következőket mondják: „Nagyon fontos, hogy helyes szemlélet alakuljon ki – különösen pluralista társadalmakban – a politikai közösség és az Egyház viszonyáról. Legyen továbbá világos a **különbség** aközött, amit a keresztények – akár egyénenként, akár csoportot képezve – mint keresztény lelkiismeretű állampolgárok a maguk nevében cselekszenek, és aközött, amit lelkipásztoraikkal együtt az Egyház nevében cselekszenek.

Feladatánál és illetékességénél fogva **az Egyház semmiképpen sem elegyedik** a politikai közösséggel és **nincs kötve** semmilyen politikai rendszerhez; jelzi is és oltalmazza is az emberi személy transzcendenciáját.

A politikai közösség és az Egyház függetlenek egymástól a maguk területén: ott autonómiájuk van. Mind a kettő ugyanazoknak az embereknek a személyes és társadalmi hivatását szolgálja, bár más-más címen. Annál gyümölcsözőbb lesz szolgálatuk mindenki javára, minél jobban ápolják az **egészséges együttműködést**, a helyek és korok körülményei szerint” (GS 76).

Ez az idézet kellőképpen rávilágít arra is, hogy a hitélet és a politika néha csak nehezen választható szét, hiszen a vallásos ember hite szerint cselekedve vesz részt a társadalmi és politikai életben. De ezt tudomásul véve és tiszteletben tartva elmondható, hogy a hite szerint politizáló keresztény ember tevékenysége nem válik a társadalom egészének kárára.

Szükségtelen tehát a heródesi rettegetés, a hatalom féltése a politikusok és a pártok részéről. Az Egyház vezetői nem fogják elvenni egyetlen földi uralkodótól sem a hatalmat, mert nincsenek ilyen ambícióik. Másra szól a küldetésük. De tisztelettel kérjük, ne is akarják őket eszközül felhasználni hatalmi törekvéseikben. Szabadságukat és alapvető demokratikus jogaikat se vitassák el tőlük pusztán azért, mert a politikai hatalom megtestesítői számára esetleg kényelmetlen az a kritika, amely időnként elhangzik az Egyház vezetői és tagjai részéről a társadalom politikai, gazdasági, szociális és erkölcsi állapotával kapcsolatban. Ehhez ne használjanak se zsaroló, se megfélemlítő eszközöket, mint ahogy azt többször tették az utóbbi időben!

Mindezen jogi és politikai próbálkozások ellenére szeretnék rámutatni az Egyház szabad működésének másik két fontos ismérére. Az Egyház részt vállalhat a közfeladatok ellátásában. Ennek azért van nagy jelentősége, mert így biztosítva van a lelkiismereti és vallásgyakorlás szabadsága azon állampolgárok részére, akik ezen szolgáltatásokat egyházi intézményben kívánják igénybe venni. Gyorsan szeretném megjegyezni, hogy ez nem kegy az állam részéről, hanem minden állampolgár demokratikus, emberi joga. Tehát demagóg az a politikai törekvés, amely azt hangoztatja, hogy aki egyházi intézmény-

ben kívánja igénybe venni ezeket a szolgáltatásokat, az külön fizesse meg azt. Az állami közfeladatokat vajon nem az adófizető állampolgárok pénzéből finanszírozzák? A vallásos emberek vajon nem adófizető polgárai ennek a társadalomnak?

Továbbá az Egyház szabad működésének ismérve az is, hogy a Vatikán szabadon nevezheti ki az egyházi hierarchiát. Történelmi ismeretünk alapján tudjuk, mekkora tehertétel volt az Egyház számára a rég- és közelmúltban egyaránt, hogy a püspöki kinevezésekbe beleszólt a világi hatalom.

Végezetül hadd utaljunk arra is, hogy bár számtalan próbálkozás történt az elmúlt évtizedekben az Egyház erkölcsi tekintélyének aláásására, a társadalmi szervezetek körében végzett közvélemény-kutatások eredményei mégis azt mutatják, hogy a mai magyar társadalomban az egyik legjobb, ha nem a legjobb elfogadottsága az Egyháznak van. A 2001. évi népszámlálás alkalmával a lakosság közel 6 millió tagja katolikusnak vallotta magát. Az egyházi intézmények iránti érdeklődés nem csökken, hanem folyamatosan növekszik. Ezek is mindenképpen az Egyház iránti bizalom meglétét jelentik, szemben a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésre dolgozó néhány munkatársának véleményével.

2.

Mai feszültségek az Egyház és az állam kapcsolatában

A törvényi előfeltételek megléte ellenére tapasztalnunk kell, hogy vannak olyan politikai jelenségek, amelyek aggodalomra adnak okot, és nehezítik az Egyház és az állam jó kapcsolatának alakítását.

Ilyen terület az Egyház politikai tevékenységének kérdése. Mindenekelőtt szeretném megállapítani, hogy az Egyháznak van saját szociális, társadalmi, politikai és morális tanítása. Ezek alapja a kinyilatkoztatás, ezért az Egyháznak mint közösségnek s az egyénnek mint kereszténynek az Evangélium szab irányt. Megítélésem szerint erre a tanításra és értékrendre, vagyis a keresztény politizálásra, nagy szüksége van a társadalomnak. Ugyanis mindhárom jellemvonása létszükséglet az emberi közösségek számára. E tanítás mindenekelőtt **perszonalista**, vagyis az ember különleges értékét és minden ember egyediségét, méltóságát és egyenlőségét vallja. Ugyanakkor **pluralista**, vagyis számol a különböző csoportok egyidejű jelenlétével a társadalomban. Továbbá **moralista**, azaz értékközpontú, küzd a keresztény erkölcsi elvek érvényesítéséért, amelyek – vallásos elköteleződéstől függetlenül – minden ember javát szolgálják. Ezen értékek realizálása a társadalmi életben az evangéliumi eszmény megvalósulását jelentik.

Erről a célkitűzésről a keresztény ember nem mondhat le. Ezért minden korban és minden társadalomban igényt tart arra, hogy egyénileg és csoportot képezve, tevékenyen részt vegyen a társadalom életében és igazgatásában (vö.: GS 73).

Bizony, önkritikusan meg kell állapítani – bár lehet, hogy bizonyos politikai körök ennek egyenesen örülnek –, sok keresztény félelemből, kényelemből vagy vallásos indítékból („politizálni nem erkölcsös dolog”) elhanyagolja ilyen jellegű kötelességeit. Pedig a II. Vatikáni Zsinat nagyon határozottan nyilatkozik ebben a kérdésben is: „Az a keresztény, aki elhanyagolja földi feladatait, valójában embertársaival, sőt éppen az Istennel szemben fennálló kötelességeit hanyagolja el és így örök üdvösségét veszélyezteti” (GS 43). A keresztény ember nem lehet közömbös a társadalmi kérdésekben. Ismernie kell szűkebb és tágabb környezete problémáit, s meg kell ismernie az Egyház társadalmi tanítását, hogy a társadalmi kérdésekre olyan választ tudjon adni, amely összhangban van az Evangélium tanításával. A keresztény ember számára Isten ismerete és szeretete olyan távlatokat nyit a társadalmi és politikai kérdésekről való gondolkodásban is, amelyeket a pusztán természettudományos, materialista és általános gondolkodásmód képtelen megközelíteni.

Nélkülözhetetlen tehát, hogy az Egyház egyes tagjai, de mint közösség is, megnyilatkozzon olyan kérdésekben, amelyek az em-

berek alapvető jogait, az élet méltóságát és a különböző szintű közösségek érdekeit illetik. Ezek a jogok és értékek ugyanis szoros kapcsolatban vannak az emberek földi boldogulásával, de örök üdvösségével is. „A világi hívő életének egész értelme abban rejlik, hogy eljusson annak a radikális keresztény újdonságnak a fölismerésére, amely a keresztségből, a hit szentségéből árad, és ezáltal kötelességeit az Istentől kapott hivatás szerint betölthesse” (Christifideles laici 10).

Egy másik terület, ahol az utóbbi időben vita támadt a Katolikus Egyház és az állam között, az oktatás. Az e területen keletkezett problémákat legalább két részre kell bontanom. Először egy jogi kérdéstről kell szólnom. Itt abból támadt vitánk, hogy jogában áll-e az egyházi oktatási intézménynek mind az oktatóval, mind a hallgatóval szemben olyan felvételi kritériumot állítani, amellyel az intézmény vallásilag elkötelezett voltát kívánjuk biztosítani. A magyar Alkotmány kimondja, hogy az egyházaknak joguk van világnézetileg elkötelezett iskolát létrehozni és működtetni. Ebből viszont logikusan következik, hogy ilyen oktatási intézményt csak elkötelezett tanárokkal és nevelőkkel lehet megvalósítani. Velük kapcsolatban tehát vitán felül áll az intézmény elvárásának joga. A diák oldaláról vizsgálva a kérdést pedig meg kell állapítanunk, hogy ő szabadon választja ezt az intézményt, ha egyházi iskolába kéri felvételét. Az intézet

vezetői tehát joggal várják el, hogy az iskola értékrendjét a diák tisztelje és a tőle telhető módon igyekezzon is aszerint élni.

A másik része az oktatás területén keletkezett feszültségnek az egyházi iskolák finanszírozásának kérdése. Miközben a Vatikáni Vegyesbizottság annak a megvizsgálásával foglalkozott május óta, hogy a Megállapodás szerint megvalósul-e az egyenlő finanszírozás elve, közben a kormányoldal olyan költségvetési törvényt készített elő, amely az egyházi iskolák finanszírozásának eddigi rendszerét gyökeresen megváltoztatva, lényegesen kevesebb összeget biztosít ezen intézményeknek. Először tárgyalásra sem volt kész a kormányzati oldal, mondván, ők csak tájékoztatni kívánnak és nem egyeztetni. Majd több hetes eredménytelen egyeztetés után, szülők és egyházi civil szervezetek kezdeményezésére demonstrációra került sor az Oktatási Minisztérium előtt. Ennek hatására a demonstráció napján a Parlament nem szavazta meg az elvonásoknak egy részét, de még így is maradtak olyan tételek, amelyek ugyanúgy megilletnék az egyházi iskolába járó gyermekeket, mint az állami iskolába járókat, de azokat mégsem folyósítja a kormány. Ilyen pl. a bejáró normatíva.

Az egyházi iskolák finanszírozásának kapcsán az Oktatási Minisztérium becstelenszámháborúba kezdett, tudatosan megtevéstve és félrevezetve ezzel azon sok millió állampolgárt, akiknek nincs közvetlen,

hiteles belelátásuk a finanszírozás rendjébe. Egy eredményt mindenképpen elkönnyvelhet magának a miniszter úr (vagy éppen ez volt a célja?): sikerült sokakat az Egyház és az egyházi iskolák ellen hangolni. Lehet, hogy a társadalmi békétlenség és feszültség szitása a cél? Sok vallásos emberben néhány évtizeddel ezelőtti emlékeket idézett fel ez az esemény, másokban pedig – szülőikben, tanárokból – a létbizonytalanság érzését kellette. Milyen demokráciát akarnak építeni azok, akik – bár magukat demokrata politikusoknak vallják – a lelkiismereti és vallásszabadság alapvető törvényét és az esély- és a társadalmi egyenlőség elvét nem tisztelik?

Csak zárójelben ugyan, de azt is meg kell említenem, hogy a közfeladat-ellátás más területein is – szociális, egészségügyi, kulturális – hasonlóan nagy problémáink vannak az egyenlő finanszírozás elvének be nem tartása miatt.

Még egy további problémát is meg kell említenem, amely a média területén támadt az elmúlt hónapokban. Részben ez is összefüggésben van az iskolaüggyel, hiszen az iskolák finanszírozását fenyegető veszélyek miatt született felhívás közlését a köztelevízió vezetőse kivette a *Katolikus krónika* című műsorának ismétléséből. Majd néhány nap múlva a kettős állampolgárság ügyében tartott népszavazásra való buzdítást, amelyet a Magyar Katolikus Püspöki Konferen-

cia tett közzé, nem engedték felolvasni a köztelevízió *Katolikus krónikájában*. Mindkét ügyben az ORTT Panaszbizottságához fordultunk. A Panaszbizottság mindkét ügyben helyt adott a kifogásunknak. Majd a Magyar Televízió fellebbezéssel élt a Panaszbizottság döntései ellen, amelyet az ORTT Testülete elfogadott. Tehát amíg a szakértői fórum, a Panaszbizottság a médiatörvény értelmében jogosnak ítélte a kifogásainkat, addig a politikai testület alaptalannak tartotta azokat.

Tagadhatatlanul elindult egy szervezett támadás az egyházak, de különösen a Katolikus Egyház ellen. Annak ellenére igaz ez, hogy Hiller István, az MSZP elnöke, a korábbi kulturális miniszter azt mondta a történelmi egyházak vezetőinek a múlt év november 15-én, hogy *„a szocialista párt nem egyházellenes, s amíg ő az elnöke, addig nem is lesz az.”* Azt nem állítom, hogy a párt maga ideológiai alapokon ma is egyházellenes lenne, ezt ítélik meg mások, de tagjai közül többen ellenségesen lépnek fel ma is az Egyházzal szemben, hiszen volt már itt: templomi megfigyelés az ifjú szocialisták részéről; a papok a gyóntatószékben kampányolnak a szocialisták ellen; a Vatikán „le akarja nyúlni” az Európai Uniót; Mária levette a kezét az országról, más már nem maradt csak a szocialisták, akik segíteni tudnak; vatikáni feljelentés a magyar püspökök ellen; stb. Továbbá

úgy tűnik, hogy az MSZP-nek az az egyházellenes hangulatkeltés sincs ellenére, amelyet az SZDSZ néhány hónapja folytat a legkülönbözőbb témák ürügyén. Elég, ha csak az elmúlt hónap kijelentéseire, plakátjaira és internetes kérdéseire gondolunk. Erős szándék mutatkozik arra, hogy az MKPK-t úgy tüntessék fel, mint az egyik politikai oldal támogatóját. Ez legelősebben a kettős állampolgárság ügyében tartott referendum kapcsán vált nyilvánvalóvá. Újra szeretném kijelenteni: az MKPK nem áll sem a jobb-, sem a baloldalon, hanem az Evangélium értékrendjének hirdetője. Legfeljebb a politikai pártok állnak közelebb vagy távolabb ettől az értékrendtől. Hiába próbálják egyes politikusok a média asszisztálásával lehúzni a püspöki testületet a politika iszapbirkózásába. Ebben nem kívánunk részt venni. Az sajnálatos tény, hogy 15 évnyi demokratikus fejlődés ellenére is a költségvetési törvény elkészítése idején minden évben meg kell küzdeni az egyházi intézmények jogaiért. Ez az egyházi vezetők számára a legkínosabb, de azt hiszem, a demokratikus kormányok számára is kínos kellene, hogy legyen. Sajnos azt kell feltételeznünk, hogy bizonyos köröknek kifejezett szándéka, hogy az alapvető emberi közösségek, a házasság, a család, a falu közösségének szétrombolása után az egyházi közösségeket is felbomlasszák. Pedig hiú remény ez: nem fog sikerülni.

Nézzük csak: mi történt az elmúlt napokban? A miniszterelnök előlépett egy „*nagyon őszinte*”, a múltat végképp eltörölni szándékozó ötlettel. Az ügynöktörvényt módosítani kell, és mindenkire ki kell terjeszteni, így az egyházakra is. Azonnal meg is jelentek hírek arra vonatkozóan, hogy vannak ám listák, amelyek egyházi személyek ügynöki múltjáról szólnak. Valakik fejében tehát már korábban megszületett a gondolat, hogy a társadalomban – de leginkább az Egyházon belül – zavart kell kelteni, újra van egy ügy, amellyel egyházi személyek, de még inkább az Egyház egésze ellen lejárato kampányt lehet kezdeményezni.

Lássuk, hogyan is áll ez az ügy! Aki többet élt már, mint 20-25 év, az saját tapasztalatából nagyjából tudja, hogy a kommunista diktatúra egy, az egész társadalmat átszövő besúgó hálózatot működtetett. Minden vezetői tisztséget betöltő személy rendszeresen (hangulat)jelentést írt a munkahelyéről, a környezetéről a szocialista államrend békéjének megőrzése érdekében. De valójában őket is megfigyeltették másokkal. Ehhez hasonló megfigyelő hálózatot törekedett felállítani a diktatúra az Egyházon belül is, hiszen a pártfunkcionáriusoknak nem nagyon volt belelátásuk az Egyház belső életébe. Sőt, az egyházi személyekben ideológiai ellenfelet láttak, hiszen ezek akadályozták az egyik legfontosabb kommunista célkitűzést, hogy az Egyházat meg kell semmisíteni.

Ezért az egyházi személyeket fokozott módon igyekeztek megkörnyékezni, s velük szemben – megtörésük végett – lelki és akár fizikai kínzásokat is bevetettek. Ebben a zaklatásban egyesek rendkívül hősiek módon ellen tudtak állni, néhányan egészen a vértanúságig. Mások visszahúzódká váltak, így egy idő után békén hagyták őket, és végezheték tovább csöndesen a szolgálataikat. Mások személyiségében a beszerzők megtalálták azt a gyenge pontot, ahol zsarolni tudták őket s végül rá tudták venni őket az együttműködésre. De még köztük is sokan voltak olyanok, akik soha nem adtak jelentést, vagy ha mégis, akkor semmire sem használható információkat adtak csupán. Jó néhányan közülük még a pártállam idején önként leleplezték magukat, kérve paptársaikat, hogy jelenlétükben ne beszéljenek bizalmas vagy politikai témákról, mert nekik jelenteniük kell. De akik nem is fedték fel magukat, paptársaik azokról is legtöbbször sejtették, hogy beépített személyek, így velük szemben bizalmatlanok voltak.

Ennek előrebocsátása után szabad legyen azt a véleményemet elmondanom – még akkor is, ha nem mindenkinek számíthatok megértésre –, hogy nem tudom elfogadni azt a szándékot, hogy az egyházi beszerzettek nevét fel kellene fedni. Egyrészt azért nem, mert ma már nem ismerhető meg teljes körűen az ügynökök listája, hiszen az egykori vezetők kartonjait már rég megsem-

misítették. Ezen megsemmisítésekről a rendszerváltás idején filmes beszámolókat láthatunk a tv-ben. Úgy gondolom, ott nem a kisemberek iratait semmisítették meg.

Másrészt azért nem tudok egyetérteni a feltárás szükségességével, mert azokra nézve, akik ezt a kegyetlen rendszert létrehozták, fenntartották, akik ezeket a megalázott embereket kihasználták, azok számára ez semmiféle következménnyel nem járna, holott lehet, hogy azok ma is a politikai és társadalmi élet különböző területein közhatalmat gyakorolnak. Azok viszont, akik akkor áldozatai lettek az ő elnyomó és kegyetlenkedő tevékenységüknek, azok ma újra áldozatokká válnának.

De legfőképpen azért nem tudom elfogadni a feltárás szükségességét, mert ez csak indulatok felkeltésére szolgálna. Nekünk, hívő embereknek még akkor sincs jogunk bárki fölött ítéletet mondani, ha ezen ügynökök tevékenysége miatt jogos sérelmeink lennének. Ki tudja, hogy az őket ért fizikai és lelki megpróbáltatások közepette mi hogyan viselkedtünk volna, mennyire bizonyultunk volna hősnek? Különben is, az ítéletre egyedül Istennek van joga! „*Ne mondjátok ítéletet senki fölött, s akkor fölöttetek sem ítélnének. Ne ítéletek el senkit, s akkor benneteket sem ítélnék el. Bocsásatok meg, és nektek is megbocsátanak*” (Lk 6,37).

3.

Mit várunk a jövőtől?

Az utóbbi hónapok tapasztalata azt vetíti előre, hogy bizonyos politikai erők minden hétre találnak okot a jövőben is arra, hogy az Egyház ellen valamilyen kampányt kezdeményezzenek. Tehát arra kell számítanunk, hogy sok támadás fog érni bennünket az elkövetkező időben is. Két héttel ezelőtt volt itt, Magyarországon egy találkozó kilenc volt szocialista ország püspöki konferenciáinak elnökei és bíborosai számára, ahol kiderült, hogy ilyen és hasonló támadások az általuk képviselt országokban is napirenden vannak. De ezekre a bekövetkező támadásokra a nyugat-európai püspöktársaink már korábban felhívták a figyelmünket. Nincs üldözöttségi fóbiánk, csak a tényekre szeretném felhívni a figyelmet.

Mi lehet ezen politikai erők célja ezzel az összehangolt támadással? Egy dologra tudok gondolni: A korábbi marxi-lenini egyházellenes ideológia újraéledése keveredik nálunk azzal az élet-, ember-, család-, vallás- és közösségellenes törekvéssel, amelyet nagy előszeretettel szoktak ma liberális, pluralista, globális, kozmopolita világrendnek nevezni.

Mit szeretnénk mi, keresztények? Mindenekelőtt békét a társadalomnak és az Egyháznak. Az Egyház küldetése az Evangélium hirdetésére és az emberek üdvösségének

szolgálatára szól. Ezt különböző eszközök igénybevételével tudja megvalósítani. A demokráciában ezeket az eszközöket szabadon használhatja az Egyház. Már csak azért is, mert miként a többi állampolgár, a hívő emberek is ugyanannak a társadalomnak az adófizetői tagjai, akiknek az adóját felhasználják a nem egyházi közfeladatokat ellátó intézmények fenntartására is. Ugyanakkor nem feledkezhetünk el arról sem, hogy a hívő emberek javának szolgálata az egész társadalom javát is szolgálja. S még egy további megjegyzés is ide kívánkozik. Jó, ha tudják azok, akik az egyházi intézmények finanszírozásával kapcsolatban ellenségesen viselkednek: az egyházi intézmények szolgálatait nem csak a hívő emberek veszik igénybe.

A demokráciában az egyes ember, de a közösségek jogait is a törvények biztosítják. Jobbiztonságot és jogegyenlőséget szeretnénk, hogy ne egyes politikai irányzatok vagy kormányok kényének legyenek kiszolgáltatva a hívő emberek és az egyházi intézmények.

Erről a helyről is szeretném üzenni a politikusoknak: a kétezeréves Egyház a mainál sokkal nagyobb próbatételeket és üldözéseket is túlélte már. A sok és sokszínű politikai rendszerek, amelyek az Egyházzal szemben ellenségesen viselkedtek – igaz, a nem ellenségesen viszonyulók is – azóta a történelem süllyesztőjébe kerültek, de az Egyház ma is él. Jó, ha megismerik Krisztus

ígéretét, hogy ti. az Egyházat a pokol erői sem győzhetik le (vö.: Mt 16,18). Ez számunkra, hívő emberek számára nagy nyugalmat és erőt ad. Csak mi, hívők legyünk képesek mindennap megújulni a hitben, a keresztény elkötelezettségben és legyünk készek szembenézni az új kihívásokkal. Krisztus elküldte a Szentlelket, aki erejével és világosságával biztosan vezet bennünket. Krisztus itt maradt velünk az Eukarisztiában, hogy naponta magunkhoz vehessük az Élet Kenyerét, így Ő maga részesévé válik földi küzdelmeinknek. Ne higgyünk annak, aki mást mond! Mária, az Egyház anyja, a Magyarok Nagyasszonya nem vette le kezét erről az országról, és a magyar szentek is segítenek bennünket a viharok közepette.

Mit tegyünk? Mindenekelőtt – mint hívő emberek – vállaljuk tudatosan és bátran keresztény küldetésünket az Egyházban és a társadalomban egyaránt. Áldozatosan építsük közösségeinket és kitartóan küzdjünk egyéni és közösségi jogainkért.

Az Egyház támadóival szembeni helyes magatartásunk kialakításában pedig hallgassunk Jézusra, aki azt mondja: „*Hallottátok a (rég)i parancsot: 'Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet!' Én pedig ezt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, (tegyetek jót haragosaitokkal) és imádkozzatok üldözőitekért (és rágalmazóitekért). Így lesztek fiaim mennyei Atyátnak, aki fölkelte napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek*” (Mt 5,43–45).